

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

People Participation to Promote Peace and Harmony in Southern Border Provinces

อภิวัฒน์ สมานธิ

วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาณุ ธรรมสุวรรณ

สำนักวิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

อัศวศิริ ลาปีอี*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

*e-mail: sirin.a@hotmail.com

Received: August 9, 2019

Revised: November 27, 2019

Accepted: December 3, 2019

Apiwat Samathi

Management for Development College (U-MDC), Thaksin University

Panu Tumsuwan

School of Political Science and Laws, Walailak University

Aussiri Lapi-e

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นดังกล่าว สุ่มเสนอการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน ด้วยแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของประชาชน จำนวน 398 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลานกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการขับเคลื่อนสันติสุขและสมานฉันท์ ผ่านกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) ขณะที่ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$) โดยปัจจัยที่สัมพันธ์กับความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ รายได้ของประชาชน สถานภาพการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง รวมทั้งการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และความเข้มแข็งทางสังคม ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 43.10 ($R^2=0.431$) ขณะที่ข้อเสนอสะท้อนให้หน่วยงานภาครัฐ รับฟังความคิดเห็นพร้อมทั้งพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สอดคล้องกับการสร้างความเป็นพลเมืองผ่านกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญด้วย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม สันติสุขและสมานฉันท์ จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objectives of this research were to study level of people participation in the scheme to promote peace and harmony by local government organizations in southern border provinces, their attitudes towards the promoting process, and compare factors affecting their attitudes which lead to suggestions for development of the promotion. This study employed a mixed-method. A questionnaire was used to collect data from 398 individuals selected by means of simple random sampling. Then they were analyzed in terms of frequency, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. In-depth interviews were conducted with 12 key informants in driving the scheme through their respective organizations. Results showed that in general, people participation in the scheme was rated at a moderate level ($\bar{X}=3.30$), while their attitudes towards scheme were at a high level ($\bar{X}=3.97$). Factors of income, social or political status, human resource and social strengths and promotion were found to be related with their attitudes at .01 level of statistical significance. These 3 variables could explain the variation by 43.10 percent ($R^2=0.431$). It was suggested that government should listen to public opinions and develop their participatory schemes in line with their peace and harmony promotion exercised by local government organization agencies.

Keywords: Participation, Peace and Reconciliation, Southern Border Province

บทนำ

สถานการณ์ความไม่สงบตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วย อาณาบริเวณพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส รวมทั้งบางส่วนของจังหวัดสงขลานั้น นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายเชิงโครงสร้างและมีสภาพปัญหาแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นของประเทศอย่างมาก ทั้งในด้านการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ด้านการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะปัญหาด้านความแตกต่างด้านภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งบูรณภาพของประเทศไทยเป็นอย่างมากและสะท้อนถึงการขยายตัวของเงื่อนปมที่ซ้อนทับและมีความขัดแย้งอันมีพื้นฐานมาจากปัญหาความไม่เข้าใจ ความหวาดกลัว รวมทั้งความรู้สึกแตกต่างทางอัตลักษณ์ และชาติพันธุ์ที่นำไปสู่การก่อรูปของกระแสต่อต้านอำนาจรัฐร่วมสมัยในรูปแบบการเคลื่อนไหวทั้งที่เป็นเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงของระดับปัจเจกบุคคล การสร้างสถานการณ์ของกลุ่มทางสังคมหรือกระบวนการต่อสู้ทั้งในและนอกพื้นที่ ยังผลให้เกิดการก่อความไม่สงบและการจลาจลอันมีความสลับซับซ้อนและต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน ขณะเดียวกันจากข้อมูลศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงและผลการสำรวจความเห็นของประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐต่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่ทุกอำเภอของจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส สอดคล้องกับ Kittaworn (2005) พบว่า การก่อให้เกิดปัญหาในบางครั้งมีบุคคลบางกลุ่มบางพวกที่อยู่ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ

ผู้นำท้องถิ่น นักการเมืองที่มีอิทธิพล กลุ่มโจรรวมถึงมิจฉาชีพ มักอาศัยช่องทางของความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ได้ช่วงชิงจังหวะจากการสร้างสถานการณ์ที่นำไปสู่การสร้างเงื่อนปมปัญหาให้มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นหรือบางกรณีแม้ไม่ได้ฉวยโอกาสสร้างสถานการณ์ความไม่สงบโดยตรงแต่มุ่งหวังผลให้ปัญหาค้างอยู่ต่อไปเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเคลื่อนไหวต่าง ๆ โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาในระดับของความรุนแรงไม่ได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด แม้บางครั้งปริมาณของชุดเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอาจถูกทำให้ดูเสมือนว่าได้ลดจำนวนลงเป็นลำดับเชิงสถิติ แต่เงื่อนไขเชิงโครงสร้างของความขัดแย้งที่สะสมมาเป็นระยะเวลานานรวมถึงความเข้มข้นของการต่อสู้/ตอบโต้ระหว่างรัฐกับกลุ่มกระบวนการเคลื่อนไหวอันหมายรวมถึงการขยายตัวของแนวร่วมทั้งในและนอกพื้นที่อย่างรวดเร็วนั้น กลับสะท้อนได้อย่างชัดเจนถึงสถานการณ์ความไม่สงบที่รอเพียงเวลาปะทุขึ้นมาอีกครั้ง จนดูเหมือนความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นจะไม่มีที่สิ้นสุด อันนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนสร้างความสูญเสียต่อสภาพจิตใจของทุกฝ่ายทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน รวมทั้งการเชื่อมโยงปัจจัยการก่อความไม่สงบเข้ากับความเชื่อภายใต้ประเด็นด้านความแตกต่างทางศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมของประชาชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อยู่ภายใต้ชุดความสัมพันธ์ของการหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน นับเป็นบ่อเกิดสำคัญ

ของสถานการณ์ความรุนแรงร่วมสมัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ถึงแม้ว่ารัฐจะได้น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา” มากำหนดและดำเนินมาตรการเชิงบูรณาการผ่านกลไกความมั่นคง กลไกการพัฒนา กลไกทางกฎหมาย รวมถึงการกำหนดนโยบายผ่านกลไกทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความขัดแย้งอย่างหลากหลาย พร้อมคลี่คลายสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควบคู่กับการแก้ไขปัญหาที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน แต่ถึงปัจจุบันความรุนแรงไม่มีท่าทีว่าจะสงบลงแต่อย่างใด ซึ่งพิจารณาจากรายงานโดยฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ นำเสนอข้อมูลสถิติจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2547–เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 พบว่า มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นรวมแล้วทั้งสิ้น 20,451 เหตุการณ์ โดยมีจำนวนผู้เสียชีวิตรวม 7,053 คน และผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งสิ้น 13,209 คน (Deep South Watch Database, 2019) ทั้งที่มีการวิเคราะห์ปัญหาและการแสวงหาแนวทางแก้ไขรวมถึงการผลิตสร้างข้อเสนอจำนวนมากทั้งจากนักวิชาการทั้งในและนอกพื้นที่อย่างกว้างขวาง แต่ก็ยังไม่สามารถยุติการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ลงได้ ซึ่งแม้แต่นักวิชาการหรือผู้เกี่ยวข้องหลายภาคส่วนถึงกับให้ความเห็นว่า ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นอาจต้องใช้ระยะเวลาแก้ไขเยียวยายาวนานถึง 20 ปี จึงจะสามารถนำพาความสงบมาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้อีกครั้ง (Klubkong, 2009) สอดคล้องกับข้อมูลการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ โดยได้ปรากฏ พบปัญหาใหม่ที่มีแนวโน้มก่อตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแม้มีหลายหน่วยงานทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชนรวมทั้งภาคีเครือข่ายต่าง ๆ พยายามขับเคลื่อนแนวทางการแก้ไขปัญหาควบคู่ไปกับการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความสงบสุขโดยเร็ว แต่การณกลับปรากฏว่า ผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์ไม่สามารถสนองต่อการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจมีสาเหตุบางประการที่เป็นปัจจัยแฝง เช่น การขาดฐานข้อมูลที่ครอบคลุมในการเชื่อมโยงกลไกแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ การขาดการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมผ่านกระบวนการจัดการความขัดแย้งของหน่วยงานระดับนโยบายและหน่วยงานระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการขาดความต่อเนื่องของกระบวนการเจรจาสันติภาพหรือการพูดคุยเพื่อสันติสุขระหว่างรัฐไทยและกลุ่มกระบวนการเคลื่อนไหวต่าง ๆ (Lapi-e, Piampongsarn, & Prasartsetr, 2019) และ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการละเลยต่อการเปิดพื้นที่ที่แสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังข้อเสนอของภาคประชาชน ดังนั้นด้วยชุดเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นอาจถือได้ว่า เป็นเหตุแห่งปัจจัยที่สำคัญในการสะท้อนถึงช่องว่างองค์ความรู้สำคัญในการพัฒนาภาคใต้เพื่อแก้ไขปัญหามันในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แท้จริง

ในท้ายที่สุดการบูรณาการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการปฏิบัติตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการสร้างกลไกที่นำไปสู่การปฏิบัติบนฐานคิดของการดำเนินมาตรการเพื่อเสริมสร้างความสงบสุขและสมานฉันท์เชิงโครงสร้างได้อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันจำเป็นต้องมุ่งให้ความสำคัญกับการเพิ่มอำนาจการปกครองให้แก่ประชาชนทุกระดับมีสิทธิและเสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตนเองผ่านโครงสร้างของหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานให้เกิดความยืดหยุ่นตามข้อเสนอที่มาจากกระบวนกลางอย่างแท้จริง อันจะสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ที่ควบคู่กับการสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการความขัดแย้งของรัฐผ่านกลไกการพูดคุยสันติภาพ (Peace Dialogue) กับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างกับรัฐไทย ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลการจัดการความขัดแย้งด้วยการเจรจาสันติวิธีในกรณีปัญหาความไม่สงบโดยแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโรของประเทศฟิลิปปินส์ ได้ให้ข้อสรุปเชิงอ้างอิงต่อการสนับสนุนแนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่น่าจะเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับทั้งจากสังคมไทยและจากนานาชาติ เพราะเป็นแนวทางสันติวิธีที่สอดคล้องกับวิถีทางประชาธิปไตย รวมทั้งหลีกเลี่ยงความสูญเสียรวมทั้งไม่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนและถูกวิจารณ์ในทางลบเหมือนเช่นการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามต่อกลุ่มกระบวนการเคลื่อนไหวที่ผ่านมา (The Secretariat of the House of Representatives, 2015)

ทั้งนี้เพื่อแสวงหาองค์ความรู้ในการอธิบายกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยประเด็นคำถามที่สัมพันธ์กับเงื่อนไขในการเสริมสร้างศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในมิติใหม่เป็นส่วนหนึ่งภายใต้กลไกจัดการความขัดแย้งในระดับฐานราก ประกอบกับการเชื่อมโยงชุดข้อมูลการประมวลชุดข้อเสนอของประชาชนที่มีต่อรูปแบบการใช้อำนาจโดยตรงผ่านกลไกการปกครองในระดับท้องถิ่นในบริบทที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น จึงเห็นควรสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วม

ร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินการดำเนินงานเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์เพื่อสะท้อนบริบทการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าอยู่ในระดับใด นอกจากนี้วิเคราะห์ปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่ข้อเสนอการพัฒนาการดำเนินงานแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีบทบาทร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันภายใต้สถานการณ์ทางความคิด ความเชื่อเชิงอุดมการณ์ที่หลากหลาย อันคาดว่าจะก่อให้เกิดภาพสังคมสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างยั่งยืนภายใต้กรอบดำเนินงานเร่งด่วนตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของชาติว่าด้วยการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์เชิงบูรณาการร่วมระหว่างรัฐกับประชาชนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้กลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

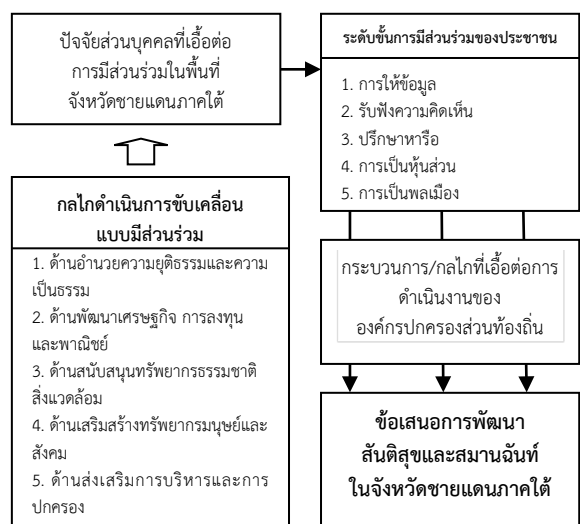
การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

แนวคิดหลักในการกำหนดกระบวนการวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้เกณฑ์การแบ่งระดับการมีส่วนร่วมจากตัวแบบขั้นบันไดของ Sherry, & Arnstein (as cited in Kokpol, 2009) สะท้อนถึงระดับการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน โดยเสนอมิติของการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับขั้นการให้ข้อมูล รับฟังความคิดเห็น ปกษาหารือ การเป็นหุ้นส่วนไปสู่ระดับ และเป็นพลเมือง ตามลำดับ ขณะที่การประยุกต์ใช้แนวคิดตัวแบบขั้นบันไดเพื่ออธิบายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ สะท้อนการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) เสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ 2) ส่งเสริมการดำเนินการร่วมกันทุกภาคส่วน และ

3) สนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหา ซึ่งการกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมซึ่งคำนึงถึงเงื่อนไขตามบริบทเฉพาะของพื้นที่และปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น รวมถึงความเชื่อของชุดประวัติศาสตร์มาเป็นกรอบอธิบายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมในระดับสูง

ทั้งนี้การสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อข้อเสนอแนวทางการดำเนินงานเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างกลไกสันติวิธีภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Jitpiromsri, Poolsap, & Lersipat, 2007) ซึ่งสะท้อนแนวความคิดกลไก “รัฐแห่งความยุติธรรม” อันนำมาสู่การสรุปประเด็นเชื่อมโยงข้อเสนอแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนกลไกดำเนินงาน 5 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านอำนวยความสะดวก 2) ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนและพาณิชย์ 3) ด้านสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 4) ด้านเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และสังคม และ 5) ด้านส่งเสริมการบริหารและการปกครอง

จากการสังเคราะห์แนวคิดและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านกรอบแนวคิด (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การตั้งข้อสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้จะอยู่บนฐานการเชื่อมโยงข้อมูลทั่วไปรวมทั้งระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการขับเคลื่อนกลไกการเสริมสร้างความ

สมานฉันท์และสันติสุขโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการประยุกต์ขอบข่ายและอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะตามภารกิจ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านอำนวยความสะดวกและความยุติธรรมและความเป็นธรรม 2) ด้านพัฒนาเศรษฐกิจการลงทุนและพาณิชย์ 3) ด้านสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม 4) ด้านเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และสังคม และ 5) ด้านส่งเสริมการบริหารและการปกครอง ปัจจัยดังกล่าวคาดว่าจะมีผลต่อการนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญ

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดรูปแบบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยกรอบแนวทางวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ขณะที่กรอบแนวทางวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์ข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกำหนดเป็นหน่วยวิเคราะห์ตามพื้นที่การศึกษา รวม 4 จังหวัด ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลเทพา จังหวัดสงขลา เทศบาลนครยะลา จังหวัดยะลา เทศบาลเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานีและองค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส จำนวนทั้งสิ้น 185,791 คน (The Bureau of Registration Administration, 2018) โดยกำหนดการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) เพื่อเทียบสัดส่วนจากจำนวนประชากร ซึ่งแบ่งตามขอบเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเทียบเคียงกลุ่มประชากรแต่ละจังหวัดที่มีบริบทใกล้เคียงกัน มาเข้ากระบวนการสุ่มเป็นช่วง จากการคำนวณตามสูตร (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ $\pm 5\%$ จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นกรณีศึกษา นักวิชาการสังกัดสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตัวแทนหน่วยงานฝ่ายความมั่นคง ตัวแทนฝ่ายองค์กรพิเศษ รวมทั้งตัวแทนจากสภาสันติสุขในพื้นที่ ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Random Sampling) รวมทั้งสิ้น 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้ตัวแบบขั้นบันไดว่าด้วยการมีส่วนร่วมของพลเมืองตามกรอบแนวคิดของ Arnstein (1969) ซึ่งกำหนดประเด็นเชื่อมโยงองค์ความรู้เกี่ยวกับกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของประชาชนซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ศาสนา รวมทั้งสถานภาพการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง
2. ข้อคำถามซึ่งสะท้อนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3 รูปแบบสำคัญ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ 2) การมีส่วนร่วมส่งเสริมการดำเนินการร่วมกันของทุกภาคส่วน และ 3) การมีส่วนร่วมสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหา โดยมีลักษณะมาตราส่วนประเมินค่าตามแบบของลิเคิร์ท ซึ่งประยุกต์จากแนวคิดการวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามตัวแบบขั้นบันไดตามแนวคิดข้อเสนอของ Arnstein (1969) พบว่า จากระดับน้อยที่สุดไปสู่ระดับที่มากที่สุด 5 ระดับ ซึ่งกำหนดผลที่คาดว่าจะสะท้อนระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 1) ขั้นการให้ข้อมูล 2) ขั้นรับฟังความคิดเห็น 3) ขั้นปรึกษาหารือ 4) ขั้นการเป็นหุ้นส่วน และ 5) ขั้นการเป็นพลเมือง ตามลำดับ

3. ข้อคำถามซึ่งสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท ซึ่งเป็นชุดข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรตาม (Independent Variable) ที่กำหนดไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านอำนวยความสะดวกและความยุติธรรมและความเป็นธรรม 2) ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนและพาณิชย์ 3) ด้านสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม 4) ด้านเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และสังคม และ 5) ด้านส่งเสริมการบริหารและการปกครอง

4. ข้อเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกระบวนการ

เสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด

เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) เพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในระบวกรวมทั้งขยายองค์ความรู้เพิ่มเติมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งจะสะท้อนความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เชื่อมร้อยกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิเคราะห์ข้อมูลในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมทั้งวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในลักษณะเรียงลำดับความสำคัญ (Ranking) จากระดับ 1 ถึงระดับ 5 ตามสัดส่วน ดังนี้ (5=มากที่สุด, 4=มาก, 3=ปานกลาง, 2=น้อย, 1= อยู่ที่สุด)

ดังนั้นเพื่อให้สามารถสรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จึงสร้างเกณฑ์ค่าเฉลี่ยเชื่อมโยงการกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้ 1.00-1.49=น้อยที่สุด, 1.50-2.49=น้อย, 2.50-3.49=ปานกลาง, 3.50-4.49=มาก, และ 4.50-5.00=มากที่สุด

ขณะที่การวิเคราะห์ปัจจัยเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ใช้การทดสอบทางสถิติโดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ด้วยวิธี Stepwise

ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยนำข้อมูลมาจัดกระทำให้เป็นระบบและจำแนกองค์ประกอบ รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของชุดข้อมูลสู่การตีความ การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงกับข้อเสนอ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อแนวทางการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 211 คน (ร้อยละ 53.02) และเพศหญิง 187 คน (ร้อยละ 46.98) มีอายุระหว่างระหว่าง 41–60 ปี 143 คน (ร้อยละ 35.93) และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 198 คน (ร้อยละ 49.75) ทั้งนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป 207 คน

(ร้อยละ 52.01) ซึ่งรายได้รวมของครอบครัวต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001–25,000 บาท 178 คน (ร้อยละ 44.72) และนับถือศาสนาอิสลาม 231 คน (ร้อยละ 58.04) รองลงมา มีผู้นับถือศาสนาพุทธ 140 คน (ร้อยละ 35.18) และศาสนาคริสต์ นอกจากนี้ส่วนใหญ่ไม่มีสถานภาพการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง 313 คน (ร้อยละ 78.64) ในขณะที่มีสถานภาพการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง ในรูปแบบของผู้ปฏิบัติงานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 57 คน (ร้อยละ 14.32) และผู้ปฏิบัติงานในสังกัดราชการส่วนท้องถิ่น 16 คน (ร้อยละ 4.02) นอกจากนี้มีสถานภาพทางสังคมการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ 12 คน (ร้อยละ 3.02) ตามลำดับ

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) การมีส่วนร่วมเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.38$) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ 2) การมีส่วนร่วมส่งเสริมการดำเนินการร่วมกันทุกภาคส่วน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.33$) และ 3) การมีส่วนร่วมสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนในกระบวนการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.19$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับปานกลาง หรือระดับที่ 3 ซึ่งอยู่ในขั้นปรึกษาหารือ โดยภายใต้กรอบการอธิบายในการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนว่า ยังไม่สามารถบรรลุระดับของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง หมายถึงการมีส่วนร่วมจัดการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น หรือ Local Self Government อันเนื่องมาจากปัจจัยข้อจำกัดบางประการทั้งในส่วนของการขาดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของประชาชนรวมทั้งการขาดกลไกการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการนำเสนอกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยส่วนใหญ่โดยสะท้อนข้อจำกัดของการดำเนินงานในระดับท้องถิ่นนั้น พบว่า ประชาชนมักไม่เห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นอย่างจริงจัง ขณะเดียวกันขาดการให้ความรู้ทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องแก่ประชาชน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐานสู่การกระตุ้นให้ประชาชนขาดการ

เรียนรู้ตลอดจนจะเลียบตอบบทบาทในการจัดการตนเองและไม่สามารถใช้สิทธิ และเสรีภาพที่มีอยู่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเทียบเคียงผลจากการวิจัยกับตัวแบบขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมืองหรือ Ladder of Citizen Participation มาวิเคราะห์กับลักษณะการมีส่วนร่วมต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับขั้นปรึกษาหารือและการให้ข้อมูลเชิงเสนอแนะประกอบการพิจารณาขับเคลื่อนกลไกเชิงนโยบาย ซึ่งถือเป็นการแสดงออกถึงระดับการมีส่วนร่วมในระดับที่ 1 และระดับที่ 3 ตามลำดับ อันสะท้อนถึงลักษณะของประชาชนที่เริ่มจะมีอิทธิพลในการตัดสินใจร่วมกับรัฐ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของการให้คำปรึกษาหรือเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนได้อย่างไม่มีขอบเขต แต่อย่างไรก็ตามการตัดสินใจในขั้นสุดท้ายยังเป็นดุลยพินิจของผู้มีอำนาจ โดยบางครั้งผู้มีอำนาจดังกล่าวก็ได้นำเอาคำปรึกษาหรือคำแนะนำของประชาชนมาพิจารณาประกอบเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจของนโยบายในส่วนท้องถิ่นที่และท้องถิ่นต่อไป เช่น การเข้าร่วมประชาคมและการเลือกตั้งที่ชาวบ้านสามารถเสนอความต้องการผ่านเวทีและพื้นที่ดังกล่าวได้ เป็นต้น

ทั้งนี้จากผลสะท้อนลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนสอดคล้องกับ Kampheng (2017) ศึกษาการกลายเป็นเมืองและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า บริบทการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยพะเยา อยู่ในระดับที่ 5 คือ การปลอบใจ (Placation) ตามตัวแบบขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง โดยการมีส่วนร่วมดังกล่าวถือเป็นเพียงการทำให้ประชาชนตระหนักถึงความชอบธรรมของภาครัฐ (Tokenism) อันหมายถึง การที่ประชาชนมีโอกาสนในการให้ข้อมูลความคิดเห็น ทั้งนี้ ประชาชนยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจและยังไม่มีอำนาจในการมีส่วนร่วมในระดับเป็นภาคีหุ้นส่วน (Partnership) ที่จะถือว่าเป็นจุดเริ่มของบทบาทและอำนาจของประชาชน (Citizen Power) อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันโอกาสที่ประชาชนจะได้รับการปลอบใจนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของความช่วยเหลือที่ประชาชนจะจัดลำดับนโยบาย (Policy Prioritization) และระดับการรวมตัวกันของกลุ่มประชาชน เพื่อกดดันให้ท้องถิ่นรับฟังและตัดสินใจตามการจัดลำดับความสำคัญของ

นโยบายที่ได้เสนอให้ไปอีกด้วย จึงสะท้อนให้เห็นได้ว่า การกำหนดจุดยืนในการแสดงอำนาจของประชาชนผ่านกลไกร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรด้านการเมืองในหลากหลายมิตินั้น หากประชาชนสามารถแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะมีส่วนสัมพันธ์กับการยกระดับคุณภาพของประชาชนให้มีสถานะของความเป็นพลเมืองอย่างมีนัยสำคัญด้วย

ดังนั้นการประยุกต์ใช้แนวทางการอธิบายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายในครั้งนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นฐานรวมถึงเป็นหน่วยงานที่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนอย่างใกล้ชิด จำเป็นต้องสร้างกลไกการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศของความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนเป็นเงื่อนไขสำคัญ เนื่องด้วยหากประชาชนในพื้นที่มีความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ที่พึงกระทำต่อบทบาทในการจัดการปกครองตนเอง โดยเฉพาะการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่มีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองแล้ว ก็จะไปสู่การผลิตสร้างกลไกขับเคลื่อนความสันติสุขและสมานฉันท์ได้ด้วยการเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน

3. ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนและพาณิชย์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.12$) รองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$) ด้านการส่งเสริมการบริหารและการปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$) ด้านการสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$) และความคิดเห็นต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์

โดยอาศัยกลไกการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การลงทุนและการพาณิชย์ ซึ่งถือเป็นความต้องการที่อยู่ในระดับสูงที่สุด ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่า ความมั่นคงทางการเงินของประชาชนนับเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการหนุนเสริมให้ภาคประชาชนยินยอมพร้อมใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางปฏิบัติ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Youniss, & Yates (1997) ซึ่งสะท้อนว่าการให้ความสำคัญและตระหนักกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขสำคัญ ซึ่งต่อยอดไปถึงปัจจัยพื้นฐานที่ว่า หากบุคคลยังมีรายได้สูงก็จะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้บทบาทของความเป็นพลเมืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งแปรผันโดยตรงกับกรณีของบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าจะไม่มีเวลาและทรัพยากรทางการเงินที่จะลงทุนหรือใช้ไปเพื่อสิ่งที่ดีขึ้นของชุมชน เนื่องจากต้องใช้เวลาและพลังงานสำหรับหารายได้ให้เพียงพอต่อการใช้จ่าย ดังนั้นจากข้อค้นพบข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่า หากประชาชนมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอันหมายถึงการมีสถานะความกินอยู่ดีรวมถึงมีค่าใช้จ่ายเพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวันแล้ว ก็จะเป็นแนวทางสำคัญในการกระตุ้นความต้องการเข้าไปมีบทบาทขับเคลื่อนกลไกสันติสุขและสมานฉันท์ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ บทบาทด้านเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และความเข้มแข็งทางสังคมก็นับเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการต่อการสนับสนุนให้ประชาชนสนใจและเห็นความสำคัญต่อการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ด้วยข้อค้นพบดังกล่าวยืนยันข้อมูลสำคัญของ Chalermchuang, & Nakhathaset, (2016) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับเทศบาลในโครงข่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พบว่า กฎเกณฑ์เกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมและมองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุดจากปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ปัจจัยด้านบุคคลรวมถึงปัจจัยด้านสิ่งรื้อทางการเมืองในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ด้วยรูปแบบการบริหารจัดการร่วมระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น นอกจาก

การให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การลงทุนและการพาณิชย์ รวมถึงปัจจัยด้านเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และความเข้มแข็งทางสังคม ซึ่งถือเป็นผลสะท้อนจากความคิดเห็นของประชาชนในระดับสูงแล้ว การพิจารณาปัจจัยด้านการสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมการบริหารและปกครองตามหลักธรรมาภิบาล รวมถึงด้านการอำนวยความสะดวกและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น นับเป็นเงื่อนไขสำคัญในการผลิตซ้ำองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยกระดับความเป็นพลเมืองแก่ประชาชนในระดับท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้และตระหนักต่อกลไกการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย สอดคล้องกับ Lapi-e, & Tumsuwan (2017) ศึกษาการประกอบสร้างรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการสภาพเมือง ซึ่งพบว่า กลไกการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพนั้นนอกจากการให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศ พร้อมส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองเชิงสมานฉันท์เป็นฐานการดำเนินงานให้เกิดขึ้นในพื้นที่แล้ว ยังจำเป็นต้องสร้างกลไกการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งระบบ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจครัวเรือนของชุมชน ควบคู่กับการสร้างความเข้มแข็งทางด้านสุขภาวะแก่ชุมชน รวมถึงการส่งเสริมแนวทางการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลอีกด้วย จะเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาข้อเสนอเพื่อเสริมสร้างความสันติสุขและสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงปัจจัยหนุนเสริมซึ่งเชื่อมโยงกับกลไกการจัดทำหน้าที่ผ่านบทบาทการให้บริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งอาจพิจารณาถึงความจำเป็นเร่งด่วนของปัญหาและการจัดลำดับเงื่อนไขที่เอื้อต่อการนำไปสู่การเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทที่ได้รับผิดชอบให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดรูปแบบการพัฒนาแนวทางขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างกว้างขวางด้วย

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้กลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ สามารถนำเสนอผลการ

ทดสอบค่าระดับความสัมพันธ์ทางสถิติของปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ ($r=.301$) อายุ ($r=.169$) อาชีพ ($r=.371$) รายได้ ($r=.409$) ระดับการศึกษา ($r=.615$) ศาสนา ($r=.229$) รวมทั้งสถานภาพการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง ($r=.175$) ขณะที่ผลการทดสอบค่าระดับความสัมพันธ์ทางสถิติของปัจจัยแวดล้อมซึ่งสะท้อนถึงกลไกที่เอื้อต่อความต้องการร่วมดำเนินกิจกรรมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอำนวยความสะดวกและความเป็นธรรม ($r=.573$), 2) ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนและพาณิชย์ ($r=.348$), 3) ด้านสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ($r=.124$), 4) ด้านเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และสังคม ($r=.475$), และ 5) ด้านส่งเสริมการบริหารและการปกครอง ($r=.628$) จากข้อมูลทางสถิติดังกล่าวสามารถทำนายปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เมื่อนำมาทดสอบโดยใช้เทคนิค Stepwise พบว่า มีตัวแปรเพียง 3 ตัวที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ถูกต้อง ร้อยละ 43.10 ($R^2=0.431$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ รายได้ของประชาชน สถานภาพการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง รวมทั้งกลไกการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และความเข้มแข็งทางสังคม

จากข้อค้นพบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสนับสนุนข้อเสนอแนวทางการจัดการเพื่อขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ “รัฐแห่งความยุติธรรม” (Jitpiromsri, Poolsap, & Lerspipat, 2007) ซึ่งพบว่า เจเนอรัมปัญหาของความขัดแย้งนับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ควรกำหนดกลไกการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการวิพากษ์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับรูปแบบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของรัฐที่หลากหลาย อันนำไปสู่การสร้างกลไกความยุติธรรมในทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหาการลงทุน ความยากจนและการว่างงาน นอกจากนี้ยังเป็นประเด็นปัญหาเรื่องโครงสร้างความยุติธรรมในระบบการศึกษาที่ไม่สอดคล้องและสมดุลกับความต้องการของพื้นที่และการพัฒนามนุษย์ ปัญหาโครงสร้างประชากรรวมทั้งปัญหาอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

อย่างเป็นธรรม เป็นต้น จากข้อค้นพบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ข้อเสนอเชิงการจัดการเพื่อขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ “รัฐแห่งความยุติธรรม” ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้เชิงประจักษ์นั้น องค์การพหุภาคส่วนทั้งหน่วยงานระดับชาติ ระดับพื้นที่รวมถึงระดับชุมชนท้องถิ่นจำเป็นต้องเร่งผลิตสร้างกลไกการดำเนินงานที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ พร้อมกันกับการขยายพื้นที่การมีส่วนร่วมให้ประชาชนสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการขับเคลื่อนกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบการวิจัยครั้งนี้ที่สะท้อนได้อย่างชัดเจนว่า หน่วยงานในระดับพื้นที่ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดแนวทางรวมถึงบทบาทในการร่วมสร้างกลไกการจัดการความขัดแย้งเพื่อสถาปนาความยุติธรรมในมิติต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ด้วยศักยภาพพร้อมยกระดับการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงศักยภาพของท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เชิงสร้างสรรค์ อันนับเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่คาดว่า มีผลต่อการพัฒนาข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ด้านสันติสุขและสมานฉันท์ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

ขณะเดียวกันผลการวิจัยยังสนับสนุนข้อค้นพบสำคัญเกี่ยวกับของ Koompai (2016) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เสนอว่า กลยุทธ์การสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นควรกำหนดการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายซึ่งตอบวัตถุประสงค์พื้นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ท้องถิ่นแล้ว ก็จะสามารถกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งในรูปแบบเครือข่ายชุมชนที่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้นได้อีกด้วย ดังนั้นด้วยบทบาทการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้บริการแนวทางในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งระบบรวมทั้งสนับสนุนให้เกิดกลไกเชิงบูรณาการร่วมระหว่างภาครัฐกับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

5. ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอเพื่อพัฒนากลไกดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับบริบทการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ข้อเสนอให้องค์กรที่เป็นภาคีเครือข่ายทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ควรปรับกระบวนการทบทวนเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาความรุนแรงโดยเสริมอำนาจพลังชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติใช้ได้จริง นอกเหนือจากการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ความมั่นคง ยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมถึงยุทธศาสตร์การรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งจากเงื่อนไขเดิมที่ระบุให้รัฐหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐจัดบริการสาธารณะ “เพื่อ” ประชาชน จำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นการดำเนินการ “ร่วม” กับประชาชนอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงความต้องการอันเป็นผลผลิตจากข้อเสนอของประชาชนในบริบทของผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่ให้เป็นองค์ประกอบสำคัญซึ่งสะท้อนปัจจัยเชิงบวกที่นำไปสู่การสร้างกลไกขับเคลื่อนสันติสุขจากฐานรากอย่างเป็นรูปธรรมพร้อมกับการกำหนดชุดข้อเสนอดังกล่าวให้เป็นวาระเร่งด่วนในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น วิสัยทัศน์หรือพันธกิจของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากนี้ข้อค้นพบอันนำไปสู่การขับเคลื่อนกลไกดำเนินการเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์ จากข้อเสนอครั้งนี้ เสนอว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรปรับรูปแบบการจัดทำบริการสาธารณะที่มุ่งเน้นการสร้าง “สังคมสันติสุขและความสมานฉันท์” ในฐานะขององค์กรจัดการความขัดแย้งระดับพื้นฐานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นโดยอาศัยขอบข่ายการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนผ่านประเด็นข้อเสนอสำคัญ ด้วยรูปแบบการจัดตั้ง “สภาพลเมืองระดับชุมชน” เพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในบทบาทต่าง ๆ เช่น การเสนอความต้องการ การตัดสินใจ การกำหนดนโยบายรวมถึงมีการประเมินผลโครงการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการสะท้อนกลไกการใช้อำนาจปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนได้โดยตรง อันจะนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งด้วยพลังชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ นอกเหนือจากการปรับปรุงรูปแบบการจัดทำบริการสาธารณะโดยมุ่งให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อเฝ้าระวังการเป็นหน่วยประสานความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมอื่น ในลักษณะภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนการดำเนินงานเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงปฏิบัติการ/เชิงวิชาการกับสถาบันการศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ การหนุนเสริมกลไกการจัดการบริหารปกครองร่วมกับหน่วยงานในลักษณะท้องที่ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกิจด้านรักษาความสงบเรียบร้อยตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ผสานบทบาทการจัดระเบียบชุมชน สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อยที่สอดคล้องตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และการสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนและ/หรือสภาองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อขับเคลื่อนสันติสุขในพื้นที่ รวมทั้งการขับเคลื่อนกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยกลไกดำเนินการในลักษณะ “สหการ” อันหมายถึงการร่วมจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่สองแห่งขึ้นไปหรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับนิติบุคคล อันมีสถานะเป็นองค์กรในลักษณะมหาชนอื่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการจัดทำบริการสาธารณะพร้อมกับการลดข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การขยายกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นได้ด้วยกลไกที่หลากหลายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุป

การวิจัยมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ สรุปข้อมูลภาพรวม ตามวัตถุประสงค์เป็นลำดับ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) ขณะที่ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$) โดยปัจจัยที่สัมพันธ์กับความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ รายได้ของประชาชน สถานภาพการมีส่วน

ร่วมทางสังคมการเมือง รวมทั้งการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์และความเข้มแข็งทางสังคม ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 43.10 ($R^2=0.431$) ขณะที่ข้อเสนอสะท้อนให้หน่วยงานภาครัฐ รับฟังความคิดเห็นพร้อมทั้งพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สอดคล้องกับการสร้างความเป็นพลเมืองผ่านกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญด้วย

ขณะที่ข้อเสนอสำคัญ พบว่า หน่วยงานภาครัฐทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ควรรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวางพร้อมพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สอดคล้องกับการยกระดับความเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพด้วยการให้ความสำคัญกับการแสดงออกในเชิงอำนาจผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนในการเสนอรูปแบบดำเนินงานรวมทั้งขับเคลื่อนบทบาทจัดการปกครองตนเอง (Self-government) พร้อมยกระดับกระบวนการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ขับเคลื่อนกิจกรรมในลักษณะการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานอย่างครอบคลุม ประกอบกับการอาศัยทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การปรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพจัดทำบริการสาธารณะให้มุ่งเน้นบทบาทการจัดระเบียบชุมชน สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อยอย่างมีส่วนร่วมภายใต้บทบัญญัติตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ รวมถึงการขับเคลื่อนกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ด้วยกระบวนการสร้างภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมเป็นการเฉพาะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 หน่วยงานในระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายความมั่นคงรวมถึงนโยบายการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบนั้น ควรรับฟังความคิดเห็นพร้อมทั้งเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมขับเคลื่อนของภาคประชาชนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงมากขึ้น อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างแท้จริงจากฐานราก

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับในพื้นที่ขัดแย้ง ควรปรับแนวทางการดำเนินงานการจัดทำบริการสาธารณะโดยมุ่งเน้นบทบาทการจัดระเบียบชุมชน สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อยด้วยกลไกการมีส่วนร่วม

ของภาคประชาชนอย่างกว้างขวาง ขณะเดียวกันการดำเนินงานดังกล่าวควรเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคมรวมถึงการร่วมกันขับเคลื่อนกลไกการสร้างสมานฉันท์และสันติสุขในรูปแบบที่หลากหลายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันจะเป็นการลดข้อจำกัดพร้อมเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อต่อยอดผลการวิจัย

2.1 ควรกำหนดแนวทางศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการขับเคลื่อนกลไกการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบที่เป็นเฉพาะ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ตลอดจนองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น

2.2 ควรกำหนดแนวทางวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์จากองค์กรภาครัฐในรูปแบบหลากหลาย เช่น การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานความมั่นคงหรือองค์กรพิเศษที่มีบทบาทการพัฒนา รวมถึงหน่วยงานรักษาความสงบเรียบร้อยทั้งในพื้นที่และระดับชาติ เป็นต้น

2.3 ควรขยายขอบข่ายการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปฏิบัติงานสังกัดหน่วยราชการท้องที่ ได้แก่ บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยอาจหมายรวมถึงการผสมผสานกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่เชิงบูรณาการ รวมทั้งศึกษาประสิทธิภาพการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนผ่านชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) สู่การสถาปนาอำนาจการดูแลความสงบสุขเรียบร้อยในชุมชนด้วยอาสาสมัครประชาชนบนฐานความร่วมมือระหว่างหน่วยราชการส่วนท้องที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของประชาชนต่อแนวทางการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยในลักษณะบูรณาการ ด้านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา (งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยทักษิณ

References

- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216-224.
- Chalermchuang, T., & Naknutthaset, A. (2016). Factors affecting of people's political participation at municipal level in Chachoengsao Province. *NRRU Community Research Journal*, 10(1), 82-90. [in Thai]
- Deep South Watch Database. (2019). *Summary of Incidents in Southern Thailand, (October 2019)*. Retrieved November 17, 2015, from <https://dswdatabase.info/?p=1185>.
- Jitpiromsri, S., Poolsap, A., & Lerspipat, D. (2007). *Peaceful Strategic for People in Southernmost of Thailand*. Retrieved March 15, 2018, from <http://deep-south-watch.org/node/92> [in Thai]
- Khampeng, D. (2017). Urbanization and ladder of political participation in communities around University of Phayao. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal*, 9(2), 197-218. [in Thai]
- Kittaworn, P. (2005). *The Study of Violence Situation and Results Opinion Survey by People and Government Officials towards State of Emergency Declared Across Seriousness Zone in Overall District of Province at Pattani, Yala and Narathiwat*. Retrieved 22 November 2019, from https://soreda.oas.psu.ac.th/show_detail.php?Research_id=378. [in Thai]
- Klubkong, W. (2009). *Morality of Teachers' Performance in Three Southern Border Provinces* (Master's Thesis). Chiang Mai University, Chiang Mai. [in Thai]
- Kokpol, O. (2009). *Partner, Manual and Guideline to People Participation for Administrator*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute. [in Thai]
- Koompai, S. (2016). Factors affecting the participation of the people in modeled sub-district administrative organizations in Nakhon Si Thammarat. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 733-748. [in Thai]
- Lapi-e, A. & Tumsuwan, P. (2017). Model and guideline for management of civic council based on democratic community: a case study of Khuanroo Civic Council. *Inthanin Thaksin Journal*, 12(3), 59-81. [in Thai]
- Lapi-e, A., Piampongsarn, P., & Prasartsetr, S. (2019). Discursive struggles between state and local of conflict management in the three Southern Border Province. *Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 16(73), 73-87. [in Thai]
- The Bureau of Registration Administration. (2018). *Official Statistics Registration Systems*. Online Resources: Department of Provincial Administration. [in Thai]
- The Secretariat of the House of Representatives. (2015). *Peace Process in Southern Border Thailand: a Case Study Comparative with Mindanao, Philippines*. Bangkok: The Secretariat of the House of Representatives. [in Thai]
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Youniss, J., & Yates, M. (1997). *Community Service and Social Responsibility in Youth*. Chicago: University of Chicago Press.